

Ольга Васько

Сумський державний педагогічний
університет імені А.С. Макаренка

МЕТОДИ ЕВРИСТИЧНОГО НАВЧАННЯ В ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Розбудова національної системи вищої освіти на засадах компетентнісного підходу потребує підготовку професійно-компетентних фахівців. Необхідність створення висококваліфікованих працівників які будуть успішно конкурувати на світовому ринку праці вимагає від вищих навчальних закладів нових ефективних підходів до навчання студентів. Такі підходи мають бути спрямовані не лише на оволодіння особистістю необхідними навиками майбутньої професійної діяльності, а й сприяти розвитку і творчій самореалізації особистості протягом усього життя.

Важливе місце в підготовці вчителя початкових класів відводиться методико-математичній підготовці. Традиційно математична підготовка вчителя початкових класів, розглядається як загальнокультурна, загальнонаукова і як професійна підготовка. Вона є достатньо статичною і не відбиває варіативність освіти. Основний зміст методичної підготовки майбутніх вчителів початкових класів полягає в оволодінні ними способами надання математичних знань молодшим школярам, формування в учнів елементарних математичних уявлень і навиків. Методико-математична підготовка майбутніх вчителів початкових класів повинна відповідати вимогами сучасної початкової освіти щодо розвитку творчої особистості молодшого школяра, формування творчих умінь.

Мета дослідження полягає в розкритті сутності методів евристичного навчання і їх можливостей для фахової підготовки майбутнього вчителя початкових класів.

В.І. Андрєєв евристичні методи відносить до методів основної навчально-творчої діяльності. Під евристичними методами розуміє систему евристичних правил діяльності педагога (методи викладання) і діяльності студента (методи

учіння), які розроблені з урахуванням закономірностей і принципів педагогічного керування і самокерування з метою розвитку інтуїтивних процедур діяльності студентів при розв'язанні творчих задач [1, 186].

С.І. Архангельський зазначає, що евристичні методи – це система принципів і правил, які задають найбільш ймовірні стратегії і тактики діяльності, стимулюють інтуїтивне мислення в процесі розв'язання, генерують нові ідеї і тим самим значно підвищують ефективність розв'язання певного класу творчих завдань [2, 133–134].

М.О. Лазарєв оперує терміном методи творчої або евристичної діяльності у вихованні й навчання, трактуючи його як завершену систему прийомів і правил спільної роботи педагога й учня (викладача й студента), з метою розвитку певних творчих здібностей, умінь, мотивів і цінностей учнів (студентів), самореалізації їхнього творчого потенціалу у вигляді створених і значимих для них нових освітніх продуктів – зовнішніх і внутрішніх. Зауважує, що методам евристичної діяльності, притаманні як загальні риси (це система певних прийомів і правил спільної роботи вчителя й учнів), так і специфічні (мета їх застосування – розвиток конкретних творчих якостей тих, хто навчається, як необхідних чинників для самоактуалізації й самореалізації сутнісних сил особистості [3, 114].

Отже, основною характеристикою евристичних методів є спрямованість на активний пошук розв'язання пізнавальних завдань учасниками навчально-пізнавальної діяльності, на основі евристичних програм і вказівок. Процес мислення набуває продуктивного характеру.

А.В. Хуторської методи евристичного навчання класифікує за видами евристичної освітньої діяльності. Відповідно до цього виділяє: когнітивні, креативні і організаційно діяльнісні методи (див. рис. 1) [4, с. 127].

Фахова підготовка майбутніх вчителів початкових класів, зокрема формування методико-математичної компетентності здійснюється через використання комплексу методів евристичного навчання: когнітивні, креативні, організаційно-діяльнісні.

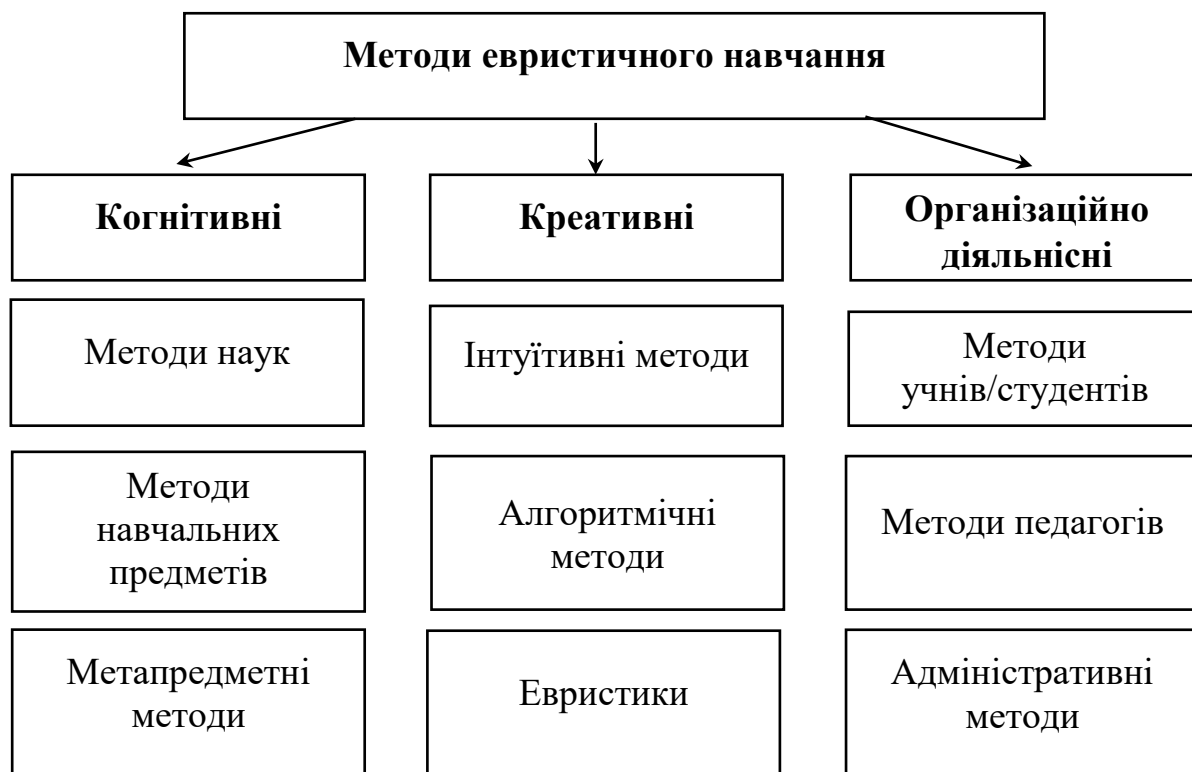

Рис. 1. Методи евристичного навчання

Когнітивні методи навчання дозволяють під час формування методико-математичної компетентності майбутніх вчителів початкових класів активізувати розумову діяльність через створення проблемних ситуацій, які потребують швидкого аналізу інформації, її відпрацювання і як результат – відшукування творчого вирішення завдання, з одночасним формуванням особистісних якостей студента.

Креативні методи дають можливість створювати студентами власні освітні продукти. Один із видів креативних методів, це інтуїтивні методи («мозковий штурм», метод емпатії та інші), вони спираються на нелогічні дії студентів і мають інтуїтивний характер. Другий вид – алгоритмічні методи (метод синектики, алгоритмічного ящика), базуються на виконанні алгоритмічних приписів і інструкцій. Їх мета – створити логічну основу для створення студентом власного освітнього продукту. Евристики, ще один вид креативних методів, дозволяють студентам вирішувати задачі шляхом «наштовхування» на можливі їх розв’язання, шляхом скорочення варіантів перебору таких рішень.

Організаційно діяльнісні методи – це методи студентів, педагогів і

адміністративні методи. Методи студентів – це методи цілепокладання, планування, контролю, рефлексії та інші. Адміністративні методи – це педагогічні і адміністративні методи організації освітнього процесу в вищому навчальному закладі.

Отже, для мотивації до навчально-пізнавальної діяльності, упорядкування отриманої інформації, моделювання навчально-пізнавальних ситуацій навчально-виховного процесу початкової школи, розвитку пізнавальної сфери студентів застосовуємо комплекс когнітивних методів евристичного навчання таких як методи евристичних запитань, емпатії, смислового бачення. Активний вплив на рефлексивно-оціночний та особистісно-творчий компоненти методико-математичної компетенції здійснюється за рахунок включення креативних методів евристичного навчання, зокрема таких як «Якби ...», гіперболізації, мозкового штурму. Операційно-діяльнісний компонент методико-математичної компетентності формується під впливом організаційно-діяльнісних методів евристичного навчання: методи проектів, цілепокладання, евристичного дослідження, гіпотез.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреев В. И. Педагогика высшей школы. Инновационно-прогностический курс: учеб. пособие / В. И. Андреев. – Казань: Центр инновационных технологий, 2013. – 500 с.
2. Архангельский С. И. Учебный процесс в высшей школе, его закономерные основы и методы / С. И. Архангельский – М.: Высш. шк., 1980. – 368 с.
3. Лазарев М. О. Методи творчої діяльності в евристичній освіті / М. О. Лазарев // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2013. – № 8 (34). – С. 110–124.
4. Хуторской А. В. Развитие одаренности школьников: Методика продуктивного обучения. Пособие для учителя / А. В. Хуторской. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. – 320 с.